

Çeviri

Yayımlanma Tarihi: 29.04.2020

COVID-19 Salgını Sırasında
Engelliliğin Gözetilmesi Bilgi
Notu

DÜNYA SAĞLIK ÖRGÜTÜ
&
BM ENGELLİ HAKLARI ÖZEL
RAPORTÖRÜ C. DEVANDAS
AGUILAR

26.03.2020

Disability Considerations During
the COVID-19 Outbreak

WORLD HEALTH ORGANIZATION
&
UN SPECIAL RAPPORTEUR ON
THE RIGHTS OF PERSONS WITH
DISABILITIES C. DEVANDAS
AGUILAR

26.03.2020

COVID-19 salgını sırasında engelliliğin gözetilmesi

COVID-19

[www.who.int/
emergencies/
diseases/novel-
coronavirus-2019](http://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019)

Bulaşıcı olmayan hastalıklar ve ruh sağlığı

www.who.int/ncds
www.who.int/mental_health

Engellilik

[www.who.int/health-
topics/disability](http://www.who.int/health-topics/disability)

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), bulaşma hızından ve ölçeğinden dolayı yeni corona virüsünden kaynaklanan COVID-19 hastalığını pandemi olarak ilan etti.

Dünya Sağlık Örgütü ve dünyadaki kamu sağlık kurumları COVID-19 salgınını kontrol altına almak için çeşitli tedbirler uyguluyorlar. Engelliler gibi bazı topluluklar ise COVID-19'dan daha fazla etkilenebilirler. İlgili paydaşlar uygun şekilde hareket eder ve koruyucu tedbirler alırlarsa bu etki hafifletilebilir.

COVID-19

Neden COVID-19 salgını sırasında engelli bireylerin ayrıca gözetilmesine ihtiyaç var?

Engelli bireylerin, COVID-19 salgını sırasında sağlık hizmetleri ile su ve hijyensi hizmetlerinin yanı sıra halk sağlığına dair ihtiyaç duydukları bilgilere de her zaman ulaşabilmesini sağlamak için tedbir alınmalıdır.

Aşağıdaki sebeplerden dolayı engelli bireylerin COVID-19'a yakalanması riski daha fazla olabilir:

- El yıkama gibi temel hijyen tedbirlerini uygulamak mümkün olmayabilir (örneğin lavabolara ya da su pompalarına fiziksel olarak erişemeyebilirler ya da kişinin, ellerini iyice ovarak temizlemesini zorlaştıran fiziksel bir engeli olabilir);
- Daha fazla desteğe ihtiyaç duydukların ya da bir kurumda kaldıkları için sosyal mesafeyi korumakta zorluk yaşayabilirler;
- Etraflarında ne olduğunu anlamak ya da destek almak için eşyalara dokunmak zorunda olabilirler;
- Halk sağlığıyla ilgili bilgiye erişmelerinin önünde engeller bulunabilir;

Temel sağlık durumuna bağlı olarak, engelli bireylerin COVID-19'a yakalanmaları hastalığı daha ağır geçirme riskleri daha fazla olabilir. Hastalığı ağır geçirme riskleri şunlardan kaynaklanabilir:

- COVID-19 başta solunum fonksiyonuna, bağışıklık sistemi fonksiyonuna ilişkin sorunları ve kalp rahatsızlığı ya da diyabet olmak üzere mevcut sağlık sorunlarını alevlendirebilir;
- Sağlık hizmetlerine erişmekte engellerle karşılaşabilirler.

Engelli bireyler, almaları gereken hizmetlerde meydana gelebilecek kesintilerden dolayı salgından çok daha ağır şekilde etkilenebilirler.

Kilit paydaşlar gerekli tedbirleri alırlarsa engelli bireylerin karşılaştığı engeller azaltılabilir.

COVID-19

Paydaşların alabileceği tedbirler

Engelli bireylerin ve onlarla aynı evi paylaşan kişilerin alabileceği tedbirler

COVID-19'a maruz kalma ihtimalinizi azaltın

Her engelli birey ve aynı evi paylaştığı kişiler COVID-19 salgını sırasında [WHO Dünya Sağlık Örgütü'nün \(WHO\) temel korunma tedbirlerini](https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public) uygulamalıdır. ¹

Bu tedbirleri uygulamakta zorlanıyorsanız (örneğin ellerinizi düzenli şekilde yıkamak için bir lavaboya/su pompasına erişemiyorsanız), ailenizle, arkadaşlarınızla ve size bakım verenlerle birlikte bir çözüm bulun. Ayrıca:

- Mümkün olduğunca kalabalık ortamlara girmeyin ve başka insanlarla fiziksel teması en aza indirin. Gitmeniz gereken yerlere en yoğun saatlerin dışında gidin. Engelliler için özel açılış saati uygulayan yerler varsa, bu yerlere söz konusu saatlerde oraya gidin.
- Kalabalık içine girmemek için alışverişinizi internet üzerinden ya da telefonla yapın veya ailenizden, arkadaşlarınızdan ya da size bakım verenlerden yardım isteyin.
- Kamuya açık yerlere gitme sıklığınızı azaltmak için gıda, temizlik malzemesi, ilaç ya da tıbbi malzeme gibi acilen ihtiyaç duyduğunuz eşyaları topluca almayı düşünün.
- Mümkünse ve özellikle yoğun ya da kalabalık bir ortamda çalışıyorsanız evden çalışın.
- Kullanıyorsanız tekerlekli sandalye, koltuk değneği, yürüteç, transfer minderi, beyaz baston dahil yardımcı cihazların ya da kamuya açık yerlerde sık kullanılan başka ürünleri sık sık dezenfekte edin.

İhtiyaç duyduğunuz bakım ve desteğin devam etmesini sağlamak için bir plan yapın.

- Bakımınızı sağlamak için başkasına ihtiyaç duyuyorsanız, bakıcınızın ya da bakıcılarınızın rahatsızlanabileceğini ya da kendini izole etmek durumunda kalabileceğini düşünerek gerektiğinde çağırabileceğiniz bakıcı sayısını arttırmayı düşünün.
- Bakıcılarınızı bir ajans vasıtasıyla buluyorsanız, işgücündeki olası azalmaya karşı nasıl bir tedbir aldıklarını öğrenin. Size nasıl bir destek verebileceklerini öğrenmek ve hangi durumlarda onları aramanız gerekebileceğini anlamak için ailenizle ve arkadaşlarınızla da konuşmanız gerekebilir.

1 <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>

COVID-19

- Yardıma ihtiyacınız olursa yaşadığınız yerde ulaşabileceğiniz kuruluşları belirleyin.

Hanenizdekileri COVID-19'a yakalanmanız durumuna karşı hazırlayın.

- Güvendiğiniz aile üyeleriniz ve arkadaşlarınız dahil, hanenizdekilerin hastalanmanız halinde bilmeleri gereken önemli bilgileri bildiğinden emin olun. Sağlık sigortanız, ilaçlarınız ve bakmakla yükümlü olduklarınızın (çocuklar, yaşlılar ya da evcil hayvanlar) bakım ihtiyaçları bu önemli bilgilere örnek olarak verilebilir.
- Hanenizdeki herkesin, COVID-19'a yakalanmanız ya da yardıma ihtiyaç duymanız halinde ne yapması gerektiğini bildiğinden emin olun.
- Birbirlerini henüz tanımıyorlarsa, destek ağınızdaki kişileri tanıştırmın, böylece hastalanmanız halinde etkili bir şekilde iletişim kurabilirler.
- Soru sormak ya da acil olmayan tıbbi yardım almak istediğinizde arayabileceğiniz tele-sağlık hizmetlerinin² ve yardım hatlarının numaralarını öğrenin.

Hanenizdekilerin ve bakım verenlerin zihinsel ve fiziksel sağlığı

- Hanenizde yaşayan herkesin ve size bakım verenlerin COVID-19'a karşı temel korunma tedbirlerini uyguladığından emin olun.
- COVID-19 salgını sırasında [Dünya Sağlık Örgütü'nün zihin sağlığıyla ve](#) mevcut bulaşıcı olmayan hastalıkların nasıl yönetilmesi gerektiğiyle ilgili hazırladığı kılavuzlardan faydalanın^{3,4}
- Engelli çocukları oynamaya, okumaya, öğrenmeye ve telefon, mesajlaşma ya da sosyal medya vasıtasıyla arkadaşlarıyla bağlantı kurmaya teşvik edin.
- Hanenizdeki bir kişi virüsün semptomlarını gösteriyorsa o kişi izole edilmeli, maske kullanılmalı ve mümkün olan en kısa sürede test yaptırmalıdır. Tüm yüzeyler dezenfekte edilmeli ve evdeki herkes semptomlar açısından izlenmelidir. Mümkünse başka bir sağlık sorunu olan ya da bağışıklık sisteminde yetersizlik bulunan kişiler, izolasyon dönemi sona erene kadar başka bir yerde kalmalıdır.

² Tele-sağlık, geleneksel sağlık tesisleri dışında sağlık hizmeti vermek için telekomünikasyonun ve sanal teknolojinin kullanılması içerir

³ https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/mental-health-considerations.pdf?sfvrsn=6d3578af_2

⁴ <https://www.who.int/who-documents-detail/covid-19-and-ncds>

COVID-19

Hükümetlerin alabileceği tedbirler

Halk sağlığına dair bilgi ve iletişimin erişilebilir olmasını sağlayın

- Tüm canlı ve banttan etkinliklerde ve iletişimlerde altyazı ve işaret dili kullanın. Ulusa seslenişlerde, basın toplantılarında ve canlı sosyal medya yayınlarında da aynı şekilde altyazı ve işaret dili olmalıdır.
- Kamuoyu için hazırlanan materyalleri “Kolay Okunan” formatta hazırlayın; böylece zihinsel engeli ya da bilişsel yetersizliği olan kişiler de bu materyallere erişebilir.
- Uygun belge formatlarını (“Word” gibi) kullanarak erişilebilir yazılı bilgilendirme materyalleri hazırlayın; yapılandırılmış başlıklar, büyük yazı tipleri, görme ve işitme engelli kişiler için Braille versiyonları ve formatları kullanın.
- Belgelerde ya da sosyal medyada kullanılan görüntülere altyazı ekleyin. Engelliliği yaftalamayan, kapsayıcı görüntüler kullanın.
- Halk sağlığına dair bilgileri yaymak için savunucu grupları ve engelli bireylere hizmet sağlayan kuruluşlar dahil olmak üzere engelli kuruluşlarıyla birlikte çalışın.

Engelli bireyler ve onların destek ağlarına yönelik özel tedbirler alın

Hangi mali ve idari tedbirlerin alınabileceğini hızlı bir şekilde tespit etmek için engelli bireyler ve bu bireyleri temsil eden kuruluşlarla birlikte çalışın. Bu tedbirler arasında şunlar yer alabilir:

- Sevdiklerine bakmak için çalışmayı bırakmak zorunda olan ailelere ve bakıcılara maddi yardımda bulunulması (Örneğin aile üyelerine normal mesai saatleri içinde verilen destek için belirli bir süre ödeme yapılabilir).
- Geçici çalışan ya da serbest çalışan engelli işgücünün bir parçası olan, kendisini izole etmesi gereken ve işe gitmesi engellileri daha büyük enfeksiyon riskine sokabilecek ailelere ve bakım verenlere maddi yardımda bulunulması.
- Esnek evden çalışma politikalarının benimsenmesi ve bununla berabere gereken teknoloji için maddi yardımda bulunulması.
- Genellikle daha geniş tabanlı ekonomiyi teşvik paketinin içinde engelli bireyleri de kapsayan mali tedbirler alınması (Örneğin gerekli kriterlere uygun kişiler için defaten ödeme yapılması, vergi indirimi uygulanması, bazı kalemlerin sübvansede edilmesi ve/veya dikkate alınmaması ve ortak giderlerin ertelenmesine müsaade edilmesi).
- Uzun süre evde çalışması gerekebilecek engelli öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmesi için okulların ve diğer eğitim kurumlarının gereken tedbirleri alması.
- Engelli bireylerin hükümetle iletişime geçebileceği, sorular sorabileceği ve endişelerini dile getirebileceği bir yardım hattının farklı formatlarda (örn. Telefon ve e-posta) sunulması.

Toplumda engellilere yönelik hizmet verenler için özel tedbirler alın⁵

Hizmetlerin devam etmesi ve koruyucu ekipmanlara öncelikli erişim için engellilere hizmet sağlayanlarla birlikte çalışın:

- Engelli bakımı verenleri temin eden kuruluşların, mevcut bakım verenlerin sayısının azalabileceği durumları düşünerek devamlılık planları yapmasını sağlayın.
- Bir yandan bakım verenlerin polis kontrolünden geçirilmesi gibi koruma tedbirlerini devam ettirirken bir yandan da işe alımlardaki bürokratik engelleri azaltmak için engellilere hizmet sağlayanlarla birlikte çalışın.

COVID-19

- Engellilere hizmet sağlayanların faaliyetlerinin azalması halinde mali açıdan devamlılıklarını sağlamak için kısa vadeli mali destek verme konusunu değerlendirin.
- Engellilere hizmet sağlayanların devlet yönetimiyle iletişim kurabilmesi ve endişelerini dile getirebilmesi için bir yardım hattı oluşturun.
- Engellilere bakım verenleri temin eden kuruluşların maske, önlük, eldiven ve el dezenfektanı dahil kişisel koruyucu ekipmana ücretsiz ulaşmasına öncelik verin.
- Engelli bireylere bakım veren kişilerin tespit edilen diğer öncelikli gruplarla birlikte COVID-19 testine erişmesini sağlayın.

Yüksek riskli koşullarda yaşayan engelli bireylere daha çok önem verin

Yüksek risk altında olabilecek engelli bireyleri koruyacak tedbirleri tespit etmek için engelli bireylerle ve bu bireyleri temsil eden kişilerle birlikte çalışın:

- Kurumlarda⁶ yaşayan engelli bireylere hizmet veren kuruluşların hizmet devamlılık planları yapmasını ve uygulamasını sağlayın
- Hapishane, tutukevleri ve ıslahevlerinde bulunan engelli kişileri tespit edin, enfeksiyon kontrol tedbirlerini uygulamak ve gerçekleştirilecek olasılıkları tespit etmek için ilgili mercilerle birlikte çalışın.
- Evsiz ve engelli bireylere su, gıda, barınak ve başkalarıyla eşit şekilde sağlık hizmeti verilmesini ve bu bireylerin COVID-19'a karşı temel koruyucu tedbirleri alabilmesini sağlayın.
- Zorla yerinden edilenlerin yaşadığı yerlerde, mülteci ya da göçmen kamplarında, kaçak yerleşmelerde ve kentlerin gecekondu semtleri gibi insani yardım gerektiren yerlerde çıkabilecek COVID-19 salgınına karşı yapılan hazırlıklarda ve salgın durumunda yapılan müdahalelerde engelli bireylerin ihtiyaçlarının da dikkate alınmasını sağlayın.

Acil durum tedbirlerinde engelli bireylerin ihtiyaçlarının da dikkate alınmasını sağlayın.

COVID-19 salgını nedeniyle ilan edilen acil durumlarda engelli bireylerin ve bu bireyleri temsil eden kuruluşların ihtiyaçlarının da dikkate alınması için bu bireyler ve kuruluşlarla birlikte çalışın:

- Engelli bireylere bakım verenlerin zaruri çalışan olarak kabul edilmesini, bu kişilerin destek hizmetlerinin verilmesini etkileyebilecek sokağa çıkma ve tecrit tedbirlerinden muaf tutulmasını sağlayın.
- Evde kapalı kaldığında büyük sıkıntı yaşayabilecek engelli bireylerin, sokağa çıkma yasağı ve diğer tecrit tedbirleri sırasında evlerinden kısa bir süre için güvenli bir şekilde ayrılmasına izin verin.
- Acil durum tedbirlerinin engellilere karşı ayrımcılık yaratmadığından emin olun. Kurumlarda kalan engelli bireylerin insan haklarını koruma mekanizmaları, acil durum tedbirleri nedeniyle zayıflatılmamalıdır.

⁵ Engelli hizmeti sağlayanlar, engellilere bakım hizmeti verenleri temin eden, özel istihdam fırsatı sunan ya da engelli bireylere özel terapi ve danışmanlık veren kuruluşları içerebilir.

⁶ Bu kurumlara hastaneler, psikiyatri hastaneleri ve bakım evleri dahildir.

COVID-19

Sağlık çalışanlarının alabileceği tedbirler

COVID-19 sağlık hizmetlerinin Erişebilir, Makul Fiyatlı ve Kapsayıcı olmasını sağlayın

- COVID-19 salgını sırasında [Dünya Sağlık Örgütü'nün sağlık çalışanları için hazırladığı kılavuza](#)⁷ uygun hareket edin.
- COVID-19 ile ilişkili test yapan ve hizmet veren tüm kliniklerin tamamen erişilebilir olmasını sağlayın. Fiziksel engelleri (örneğin bozuk zeminler, merdivenler, erişilmesi zor alanlar ya da kullanılması zor ekipman), tutumdan kaynaklanan engelleri (örneğin engellilerin toplumda damgalanması ve kendilerine temel hizmetlerin verilmemesi) mali engelleri (örneğin yüksek tedavi maliyetleri ya da sağlık tesislerine erişim maliyetleri) ortadan kaldırmaya çalışın. COVID-19 sağlık hizmetlerinin erişilebilirliğine ilişkin bilgilerin engelli bireylere ve onlara bakım verenlere ulaştırılmasını sağlayın.
- Bilgiyi farklı ihtiyaçlara cevap verecek şekilde farklı formatlarda ve anlaşılır şekilde verin. Sadece sözlü ya da sadece yazılı bilgi vermeyin; bilgiyi zihinsel, bilişsel ve psiko-sosyal engelliliği bulunan kişilerin de anlayabileceği şekilde verin.
- Engelli bireylerin genel sağlık ihtiyaçlarını ve duruma göre COVID-19 ile ilgili ihtiyaçlarının karşılanması için evde konsültasyon imkanı tanıyın.
- Sağlık çalışanlarının COVID-19'un engelli bireyler açısından doğurması olası sağlık sonuçlarından ve sosyal sonuçlardan haberdar olmasını sağlayacak şekilde bilgilendirme yapın.
- Birden çok konuda desteğe ihtiyacı olan engelli bireylere özellikle karantinede ya da izolasyonda iseler yeterli desteği verin. Gerekirse sağlık kuruluşları, sosyal hizmet kuruluşları, aileler ve bakım verenler arasında koordinasyonu sağlayın.
- Kıt kaynakları (örneğin ventilatör) tahsis etme kararı alırken, daha önceden var olan engellilik durumu, büyük destek ihtiyacına, yaşam kalitesi değerlendirmelerine ya da engelli bireylere karşı tıbbi önyargılara dayanarak verilmemesini sağlayın. Yüksek riskli kişilere öncelik vermek için Dünya Sağlık Örgütü'nün kılavuzuna uygun hareket edin.⁸

Engelli bireylere tele-sağlık hizmetleri götürün

- Engelli kişilere sağlık hizmetleri ve psiko-sosyal destek vermek için telefonla konsültasyon yapın, SMS ve video konferans yöntemlerini kullanın. Bu yöntemleri genel sağlıklarıyla, rehabilitasyon ihtiyaçlarıyla ve duruma göre COVID-19'a dair ihtiyaçlarıyla ilgili olarak kullanabilirsiniz.

⁷ https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/who-rights-roles-respon-hw-covid-19.pdf?sfvrsn=bcabd401_0

⁸ <https://www.who.int/ethics/publications/infectious-disease-outbreaks/en/>

COVID-19

Toplumda engellilere hizmet sağlayanların alacağı tedbirler

Hizmetlerin devam etmesini sağlayacak planlar yapın ve uygulayın

- İşgücünün azalacağı senaryoya göre planlama yapın; duruma göre idari ve teknik personelin ve bakım verenlerin ne yapacağını önceden tespit edin.
- Bir yandan bakım verenlerin polis kontrolünden geçirilmesi gibi koruma tedbirlerini devam ettirirken bir yandan da işe alımlardaki bürokratik engelleri azaltmak için devlet yönetimiyle birlikte çalışın.
- Yeni alışanları ve daha fazla görev üstlenecek olanları hazırlamak için ilave eğitim verin ve mümkünse evrimii eğitim modülleri hazırlayın.
- Kritik açıdan en çok ihtiyaç duyulan engelli hizmetlerine ve açık kalması gereken kuruluşlara öncelik vermek için yerel engellilik ve bakım hizmeti veren kuruluşlarla birlikte çalışın. Hizmetlerin azalmasından en çok zarar görecek müşterileri belirleyin.

Engelli kişilerle ve destek ağları ile sık sık iletişim kurun

- COVID-19 hakkında engelli bireylere ve destek ağlarına özel ilave bilgi verin. Örneğin devamlılık planları, tele-sağlık ve yardım hatlarının numaraları, erişilebilir sağlık hizmetlerinin yerleri, el dezenfektanları ya da sterilizasyon ekipmanları bittiğinde alabilecekleri yerler ya da kendilerini izole etmeleri gereken durumlar hakkında bilgi verin.
- Bilgi paylaşmak için telefon, mesaj ve sosyal medya gibi farklı iletişim platformlarını kullanın ve gerektiğinde mevcut bilgileri erişilebilir formatlara dönüştürün.

Toplumda engelli hizmetlerinin verilmesi sırasında COVID-19'a maruz kalma olasılığını azaltın

- Enfeksiyon kontrolü ile ilgili olarak engellilere bakım hizmeti veren işgücüne eğitim verin, becerilerini kısa sürede geliştirin.
- Engellilere bakım hizmeti veren kişilerin ve hizmet sağlayıcıların maske, eldiven ve el dezenfektanı dahil kişisel koruyucu ekipmana erişmesini sağlayın, bu ürünlerden daha fazla sipariş edin.
- Engellilere yönelik hizmetlerden uygun olanları evden konsltasyonla ya da tele-sağlıkta kullanılanlara benzer platformlar ile verin.

COVID-19

Komplike ihtiyaçları bulunan engelli bireylere gereken desteği verin

- Birçok ihtiyaı bulunan engelli bireyleri tespit edin, bakım veren kişilerin sınırlı sayıda bulunduğu ya da hiç bulunamadığı bir durumda ne yapılabileceğini belirlemek için bu bireylerle, aileleriyle ve topluluk destek kuruluşları ile birlikte çalışın.
- Sosyal izolasyon ve günlük rutinlerindeki kesintilerden dolayı engelli bireylere yönelik şiddetin, istismarın ve ihmalin artması olasılığını belirleyin; bu riskleri azaltmak için destek verin örneğin bu tür durumları bildirebilecekleri erişilebilir bir yardım hattı oluşturun.

Kurumların alabileceği tedbirler

COVID-19'a maruz kalma ihtimalini azaltın

Kurumlarda COVID-19'a maruz kalma ihtimalini azaltmak için derhal tedbir alın:

- En büyük risk altında olanları belirleyin ve enfeksiyon kontrol tedbirlerini uygulamak için bu kişiler, aileleri ve personel ile birlikte çalışın.
- Tesislerin temiz ve hijyenik olmasını; sıhhi tesislerin, yıkama tesislerinin ve temizlik malzemelerinin yeterli ve erişilebilir olmasını sağlayın.
- Kurum içindeki alanların mevcut kullanım şeklini değiştirerek kalabalığı mümkün olduğunca azaltın.
- Psikiyatri hastanelerindeki insan sayısını azaltın, mümkünse erken taburcu edin ancak toplumda yaşaman için yeterli desteği de verin.
- Kurumda kalanların COVID-19 hakkındaki bilgilere erişmesini ve temel korunma tedbirlerini nasıl uygulayacaklarını öğrenmelerini sağlayın.
- Ziyaret saatleri sırasında enfeksiyonun yayılımını önlemek için koruyucu tedbirler alın ve ailelerle ve dış dünya ile farklı iletişim yöntemlerinin kullanılmasına imkan tanıyın (rn. telefon, internet, video haberleşme).

Kurumlarda COVID19 enfeksiyonları için hazırlık yapın

- İhtiyaç olduğunda kurumda kalanlara test yapın ve tıbbi bakım sağlayın ve gerektiğinde uygun sağlık tesislerine yönlendirin.
- COVID-19'u orta şiddette geçiren ancak hastanede yatması gerekmeyenlere bakım vermek için destek personeli ihtiyaının artabileceği durumlara hazırlanın.
- Gerektiğinde engelli bireylere ve personele uygun kişisel koruyucu ekipman temin edin.
- Kurumda kalan, COVID-19'a yakalanmış ancak hastaneye yatırılacak kadar ağır geçirmeyen kişiler için enfeksiyon kontrol tedbirleri uygulayın (rneğin maske takmalarını isteyin ve diğer kişilerle temaslarını sınırlayın).

Kurumda kalan engelli bireylere yeterli desteği verin

- Kurumda kalanlara verilen bakım ve desteğin devam etmesi için yeterli personel ve malzeme olmasını sağlayın.
- Kurumda kalan ve salgın sırasında sıkıntı yaşayan kişilerin psiko-sosyal desteğe erişmesini sağlayın, telefonla ve çevrim içi psiko-sosyal hizmet ve akran desteği verin.

COVID-19

COVID-19 salgını sırasında kurumda kalanların haklarını garanti edin

- Kurumda kalanların salgın sırasında istismar ya da ihmal edilmemesini ve zorlayıcı tedbirlerin kullanılmamasını ya da şiddetinin arttırılmamasını sağlayın.
- Mevcut izleme ve şikayet mekanizmaların işlevsel ve etkili kalmasını sağlayın.

Halkın alabileceği tedbirler

Herkesin alması gereken temel korunma tedbirleri

- Dünya Sağlık Örgütü'nün hazırladığı, COVID-19'a karşı alınması gereken temel korunma tedbirlerine ilişkin kılavuza uygun hareket edin. Hastalığı ağır geçirme riskiniz fazla olmasa dahi, virüsü böyle bir riski olan bir kişiye geçirebileceğiniz için COVID-19 riskini ciddiye alın.

İşverenler esnek iş düzenlemelerini ve enfeksiyon kontrol tedbirlerini desteklemelidir

- [Dünya Sağlık Örgütü'nün, işyerinizi](#) COVID-19 salgınına [hazır hale getirmeye ilişkin kılavuzuna](#) uygun hareket edin.⁹
- Mümkünse engelli bireylerin uzaktan çalışmasına imkan veren esnek çalışma düzenlemeleri yapın. Bu bireylerin, işyerinde ihtiyaç duydukları yardımcı ürünler de dahil olmak üzere ihtiyaç duydukları teknolojiye sahip olmalarını sağlayın.
- Uzaktan çalışma mümkün değilse, hastalığı ağır geçirme riski yüksek engelli bireylerin enfeksiyon riski azalana kadar izin almasına (ücretli izin dahil) müsaade etmeyi düşünün. Bu tedbirlerin uygulanabilmesi için devletin işverenlere verdiği bir destek olup olmadığını araştırın, hükümetin bu konudaki politikasını inceleyin.
- El dezenfektan noktaları gibi işyerinde enfeksiyon kontrol tedbirlerinin erişilebilir olmasını sağlayın.

Mağaza sahiplerinin dezavantajlı gruplara daha fazla mağaza erişimi sağlaması

- Engelli bireylere ya da başka hassas gruplara alışveriş için özel saatler ayırmayı ya da engelli bireylerin alışveriş yapması için alternatif yollar (örneğin teslimat, çevrim içi alışveriş) bulmayı düşünün.

Engelli bireylerin ailelerinin, arkadaşlarının ve komşularının daha fazla destek vermesi

- Uygulanan sosyal izolasyon sınırlamalarını gözeterek, engelli bireyleri düzenli olarak yoklayarak duygusal destek verin, yapılması gereken bir şey varsa yapın.
- COVID-19 hakkında konuşurken dikkatli olun, zaten var olan stresini daha da arttırmayın

WHO referans numarası:
WHO/2019-
nCoV/Disability/2020.1
© World Health Organization
2020. Bazı hakları saklıdır.
Bu eser CCBY-NCSA

3.0 IGO lisansı ile
korunmaktadır

9 https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/getting-workplace-ready-for-covid-19.pdf?sfvrsn=359a81e7_6